Huvudansökan, kandidatprogrammet i historia (undervisning på svenska)

Urvalsprov 21.5.2019 kl. 9.00–13.00

Skriv ditt namn och dina personuppgifter med tryckbokstäver.

Skriv ditt namn med latinska bokstäver (abcd...), inte till exempel med kyrilliska bokstäver (абгд...).

Om du inte har en finländsk personbeteckning, skriver du istället din födelsetid.

Skriv dina personuppgifter på alla provpapper

Efternamn	
Förnamn (alla)	
Personbeteckning	
E-postadress	
Telefon	

Kontrollera med hjälp av sidnumren att du har fått alla sidor.

Skriv din namnteckning i fältet nedan för att visa att du har kontrollerat ovan nämnda saker.

Namnteckning	

Om du vill att dina provsvar bedöms, lämna det nedanstående fältet tomt.

Om du inte vill att dina provsvar bedöms, skriv följande text i fältet nedan: "*Jag vill inte att mina provsvar bedöms*". I detta fall får du noll poäng i provet.

Att avstå från bedömning	

Läs noggrant igenom alla anvisningar

- Kontrollera att ditt provkompendium utöver titelbladet och anvisningar (s. 1–2) innehåller följande sidor:
  - provfrågor och svarsfält (s. 3–14)
  - en separat materialdel (s. 15–16)
  - ett konceptpapper för egna anteckningar
- Skriv dina provsvar på svenska. Svar som har skrivits på andra språk bedöms inte.
- Skriv varje svar i frågans svarsfält. Anteckningar som skrivits utanför svarsfältet beaktas inte i bedömningen.
- Skriv med blyertspenna och med tydlig handstil. Otydliga anteckningar bedöms enligt det alternativet som ger minst poäng.
- Du kan planera dina svar och skriva egna anteckningar på konceptpappret. Anteckningarna på konceptpappret beaktas inte i bedömningen. Du kan få mera konceptpapper av övervakaren.
- Placera ditt provmaterial så att deltagare som sitter nära dig inte kan se dina svar och anteckningar.

Bedömning av provet

Provet mäter både omfånget på din baskunskap och din förmåga att uppfatta helheten och sammanhang. Poängsättningen bygger således inte enbart på mängden fakta, utan också på om du kan organisera kunskapen och bemästra helheter i dina svar. I bedömningen fäster vi också avseende vid om den sökande kan uttrycka sig tydligt, använda begrepp korrekt och exakt samt bygga upp logiska svar. Då du besvarar frågorna i den materialbaserade uppgiften ska du demonstrera dels din kunskapsnivå och dels din förmåga att analysera, diskutera och dra slutsatser utgående från historiska källor.

Skriv dina svar tydligt med hela, korrekt formulerade meningar, inte som punktuppställning.

Endast svar skrivna på raderna bedöms.

Poängsättning

Urvalsprovet bedöms på skalan 0–100 poäng. Poängen fördelar sig på följande sätt mellan provets olika delar:

Del	Du kan få	Du kan bli antagen bara om du får
1	0–40 poäng	minst 20 poäng
2	0–30 poäng	minst 15 poäng
3	0–30 poäng	minst 15 poäng
Totalt	0–100 poäng	

Del 1 är en materialbaserad uppgift där du tillämpar dina kunskaper. Materialet delas ut vid provtillfället. Delarna 2 och 3 består av frågor som besvaras i form av essäsvar.

När du vill lämna in ditt prov

Kom ihåg att skriva din namnteckning på provkompendiets titelblad, samt ditt namn på alla sidor där detta begärs. När du går för att lämna in provet, ta med alla dina saker från din plats. Lämna in alla papper, också konceptpappret även om du har lämnat vissa eller alla uppgifter obesvarade. Bevisa din identitet när du lämnar in provpappren. Övervakaren antecknar att du deltagit i provet samt lämnat in provpappren i deltagarlistan. Övervakaren kan ge dig ett separat intyg över att du deltagit i provet om du behöver ett sådant.

DEL 1: Materialbaserade uppgifter (0–40 poäng)

I den separata materialdelen (s. 15–16) ser du sex citat (A–F), som behandlar Indiens ställning under tiden mellan världskrigen. Läs dem och besvara följande frågor 1.1–1.3:

Uppgift 1.1
Hur förhåller sig skribenterna till indierna och kolonialmakten? Svaret skrivs på s. 3–4.

Uppgift 1.2
Hur uppfattas och beskrivs Indiens framtid i citaten och på vilka grunder? Svaret skrivs på s. 5–6.

Uppgift 1.3
Varför skiljer sig de olika textutdragens synpunkter och argumentation från varandra, hur kan vi förklara och tolka olikheterna? Svaret skrivs på s. 7–8.

DEL 2: Essäuppgift (0–30 poäng)

Varför och hur blev Storbritannien en föregångare som industriell makt i världen? Svaret skrivs på s. 9–11.

DEL 3: Essäuppgift (0–30 poäng)

Begreppet ”nationell väckelse” hör till Finlands 1800-talshistoria, och historieskrivningen lyfter traditionellt fram personer som spelat en avgörande roll i denna nationella väckelse. Vad avses med begreppet ”nationell väckelse”, vilka personer brukar ges en central roll i denna historia, hur verkade de i det autonoma Finland? Svaret skrivs på s. 12–14.

Modellsvar

I urvalsprovet i historia ska du visa att du behärskar central faktakunskap, men uppgiften mäter också din förmåga att se och beskriva relevanta helheter och att strukturera ett logiskt och analytiskt uppbyggt svar. Poängen i essäuppgifterna avgörs därmed inte bara av hur korrekt du kan återge namn, årtal och andra liknande enskilda fakta, utan också av hur du i dina svar kan beskriva större sammanhang och föra resonemang. Tillämpningsuppgiften mäter dina grundkunskaper i historia, men också din förmåga att analysera och tolka historiska källor. Användning av korrekta ord och begrepp och ett tydligt uttryckssätt förutsätts också av ett gott svar.

Här nedan har vi beskrivit olika drag som präglar ett gott svar till de olika frågorna i årets urvalsprov. Det fanns inte bara ett rätt sätt att bygga upp ditt svar, men här nedan lyfter vi fram centrala fakta och perspektiv som ingår i de goda provsvaren.

DEL 1: Materialbaserad uppgift

Delen består av tre delar som har poängsatts enligt följande: 1.1, 0–14 poäng, 1.2, 0–12 poäng, 1.3, 0–14 poäng. Sammanlagt kan man få maximalt 40 poäng för denna uppgift.

Uppgift 1.1

I den här uppgiften skulle du beskriva hur de olika skribenterna förhåller sig till indier och kolonialmakten i de sex citaten. Det gällde att fokusera på denna fråga och inte bara sammanfatta citatens innehåll.

Gandhi (text A) uttrycker en negativ syn på kolonialmakten som han menar att har skadat Indien. Han menar att indierna har blivit försvagade, passiva och utarmade under sina kolonialherrar, eftersom dessa har utnyttjat Indien och indierna även om enskilda tjänstemän sannolikt, enligt Gandhi, lever i god tro om att de genom sitt arbete strävar efter en positiv utveckling i kolonin. Indierna har blivit utsugna genom politiskt övervåld och ekonomisk utsugning, anser Gandhi. Han förespråkar passivt motstånd som väg för indierna att försvara och frigöra sig från kolonialmakten.

Teljo (text B) ser Gandhi som en religiös fanatiker och knyter fanatism och mysticism till indierna och ett särskilt indiskt temperament. Hans resonemang bygger på en motsättning mellan mysticism och rationellt tänkande, varvid kolonialmakten och Europa representerar det senare, medan indierna ses som irrationellt tänkande och agerande. Teljo bygger också på en utvecklingstanke där folk och nationer går från mindre till mera civiliserade stadier. Indierna är enligt honom på ett lågt civilisationsstadium, vilket motiverar att de mera civiliserade och rationella kolonialherrarna styr över kolonin till den är mogen att själv ta över ansvar. Européerna/britterna är i Teljos beskrivning på en hög civilisationsnivå.

Tagore (text C) tar inte uttryckligen ställning till Indien och Storbritannien, utan betraktar relationen mellan Asien och Europa på ett bredare plan. Han betraktar frågan ur ett moraliskt perspektiv och introducerar rasfrågan. Hans syn på européerna är kritisk och negativ och det är uttryckligen Europas strävan att genom förtryck upprätthålla överhöghet över Asien han uttrycker sig kritiskt om. Han menar att européerna har förlorat sin position som en moralisk förebild i Asien eftersom européerna inte har levt upp till en sådan upphöjd position. Européerna som tidigare enligt Tagore uppskattades i Asien har förlorat denna respekterade ställning eftersom de har sökt egen vinning genom att på olika sätt arbeta för den vita rasens övervälde, menar Tagore.

Churchill (text D) uttalar sig inte direkt om indier, men indirekt genom att förklenar och uttrycka sig hånfullt om Gandhi som verkar för ett självständigt Indien. Churchill kallar honom bland annat för en halvnaken fakir. En fakir är en mystiker som tar avstånd från världsliga och materiella ting. Hos Churchill förefaller ”halvnaken fakir” närmast hänga ihop med oanständig och icke-civiliserad på

samma skala som också Teljo i text B anknöt till. Churchill ser den indiska frihetskampen som olaglig och anser att brittiska kolonialherraväldet över Indien är rättmätigt.

Nehru (text E) är kritisk till kolonialväldet. Han menar att det har förlorat sin betydelse och inte gynnar Indien eftersom det bygger på övervåld och tvång. Han menar att kolonialväldet hindrar Indien från att utvecklas ekonomiskt och kulturellt (till skillnad från den europeiska synpunkten som uttrycktes av Teljo, att kolonialmakten ger kolonin redskap att utvecklas balanserat). Här har Nehru samma syn som Gandhi. Han delar inte den brittiska synen att Indien inte skulle kunna utvecklas utan styrning från kolonial makt.

Hertigen av Windsor (text F) beskriver i en återblick 1920-talets politiska konflikt mellan kolonialväldet och den indiska frihetsrörelsen. Gandhi och hans understödjare beskrivs som lögnaktiga och falska i sin strävan att vända indierna mot det som i texten framstår som den rättmätiga (kolonial)makten. I hans skildring av Indien syns tydligt en europeisk orientalistisk tradition, indierna och Indien beskrivs som gästvänliga, upplevelsen är exotisk, de indiska lokala härskarna bjuder på överdåd och landet jämförs med en sagobok. Det brittiska väldet däremot är det normala och självklara i Indien.

Uppgift 1.2

I den här uppgiften skulle du granska hur Indiens framtid beskrevs och tolkades i de valda citaten och varför.

Gandhi (text A) ser frigörelse från kolonialväldet som den enda möjligheten för Indiens framtid. Om Indien ska kunna utvecklas ekonomiskt och kulturellt måste Indien frigöra sig från kolonialmakten vars förtryck hindrar en god utveckling. Han uppehåller sig i texten främst vid den omedelbara uppgiften och framtiden och vid möjligheterna att avveckla kolonialväldet på ett fredfullt sätt. Här argumenterar han för icke-våld, för indiernas fredliga kamp, som han ser som den enda goda vägen till självständighet.

Teljo (text B) anser att kolonialväldet måste bestå eftersom Indiens folk inte är moget att ta ansvaret för en självständig stat. Som han uppfattar det upprätthåller britterna stabilitet och ordning, om de lämnar landet måste det enligt Teljo leda till anarki och bolsjevism i Indien.

Tagore (text C) behandlar inte explicit det indiska samhällets framtid. Han uttalar sig mera konkret om Europa är om Indien och menar att Europa och européerna i framtiden inte kommer att ha en upphöjd position i Asien i moraliskt hänseende. I förlängningen menar han att de asiatiska samfunden, inklusive Indien, i framtiden inte är på en lägre civilisationsgrad är de europeiska.

Churchill (text D) uttrycker i sitt kritiska och lätt föraktfulla sätt att tala om Gandhi uppfattningen att Indien också i framtiden borde vara under brittiskt styre.

Nehru (text E) diskuterar uttryckligen Indiens framtid och problematiserar den brittiska åsikten att om kolonialmakten drog sig ur landet skulle förhållandena i Indien bli sämre och styrelsesättet ineffektivare. Nehru menar att det är omöjligt att säkert veta hur Indien skulle vara och styras om Storbritannien skulle lämna kolonin. Han konstaterar att framtidsscenariot skulle kunna se olika ut beroende på hur britterna drar sig ur landet och andra både internationella och nationella faktorer. Nehru uttrycker ändå en optimistisk åsikt om att Indien skulle må bättre kulturellt och socialt om Indien blev självständigt. Han uppfattar ett självständigt Indien som en nödvändighet i framtiden.

Hertigen av Windsor (text F) handlar inte om framtiden, utan är en tillbakablick på en tid då Indien var en brittisk koloni. Texten är skriven efter att Indien blivit självstyrande 1947. Det är en nostalgisk bild av en försvunnen tid och hertigen uttrycker inte förståelse för varför britterna förlorade Indien. Han berättar att han 1921 inte kunde föreställa sig att Indien några decennier senare skulle vara självständigt.

Uppgift 1.3

I den här uppgiften skulle du diskutera vad skillnaderna och de olika åsikterna i de sex textutdragen beror på och hur vi kan tolka olikheterna. I den här uppgiften handlade det alltså om att kunna kontextualisera och tolka de valda utdragen. Du skulle placera de sex personerna och deras texter i sina historiska sammanhang för att förklara olikheterna och du förväntades diskutera skribenternas olika position och texternas syfte.

Alla texter utom en har skrivits under 1920- och 1930-talen då Indien fortfarande var en brittisk koloni. Det sista citatet har skrivits efter att Indien blivit självstyrande 1947 och publicerades då Indien blivit självständigt 1950. Av de sex författarna är tre européer och tre är indier. Fyra (eller åtminstone tre)personer är politiska aktörer av något slag, medan två snarare är personer som talar ur en akademisk position.

Den största skillnaden ligger mellan de europeiska och de indiska skribenterna och det är centralt att i svaret identifiera denna skillnad. Samtliga indier är kritiska till kolonialmakten, medan européerna på olika sätt försvarar kolonialmakten och Occidentens maktposition gentemot de icke-europeiska kolonierna. Teljo, Churchill och hertigen av Windsor utgår i sina synpunkter från en europeisk överlägsenhet. Idébakgrunden till deras sätt att betrakta Indien och kolonialmakten är socialdarwinismen, rasläror och en indelning av världen i olika civilisationsgrader som fortfarande i hög grad präglade europeiskt tänkande under tiden före andra världskriget. Eventuellt kan man också läsa in en kristen, negativ attityd till och oförståelse inför de indiska religionerna som outvecklad vidskepelse.

De indiska skribenterna däremot menar att en självständighetsprocess och kolonialväldets upphörande är den enda rätta vägen för Indien. Gandhi och Tagore beskriver detta som en moralisk nödvändighet (den ena tydligt och den andra mera implicit). Gandhi talar i egenskap av politiker och ”frihetskämpe” i rätten och talar klart för ickesamarbete och ickevåld som strategier i en frihetskamp. Tagore tala som filosof och lärd på en moralfilosofisk nivå varvid den dagspolitiska slutsatsen inte skrivs ut på samma sätt. Mellan Gandhi och Nehru finns den gradskillnaden att Gandhi uttryckligen talar om motstånd och icke-samarbete, medan Nehru håller dörren öppen för större samarbete i en avreglering av kolonialmakten.

Det är också möjligt att relatera uttalandena till Indiens och det brittiska kolonialväldets politiska utveckling under de berörda decennierna. Nationalismen växte starkt i Indien efter första världskriget, särskilt då det visade sig att löftet att alla folk ska ges rätt till självstyre inte förverkligades i Versaillesfreden. Kongresspartiets ledare (Gandhi och Nehru) hamnade ofta i fängelse på grund av deras enligt britterna olagliga verksamhet i Indien. I Nehrus bok som är från ett senare datum än Gandhis försvarstal i rätten 1922 kan man se att Indiens politiska situation hade utvecklats under 1930-talet.

Gällande de enskilda texterna kan man också ge sig in på en källkritisk betraktelse av skribenternas position och syfte. Centralt är att identifiera skribenternas politiska position och yrke. Gandhi och Nehru var båda indiska politiker som arbetade för Indiens självständighet, Tagore däremot var filosof och tänkare. Av de västerländska skribenterna var Churchill politiker. Hans syfte och mål var att verka för Storbritanniens intressen som kolonialmakt. Hertigen av Windsor hade 1951 redan avstått från sina anspråk på kronan, hans text är skriven i ett annat skede än de övrigas. Han ser i sin text tillbaka på en tid som redan försvunnit. Jussi Teljo å sin sida är finländsk statsvetare och universitetsmänniska. Han syfte är att analysera världspolitiken analytiskt, han tar inte ställning som politiker i en politisk kamp, men hans syn på Indien och Storbritannien är ändå starkt knuten till konservativt och västerländskt tänkande.

Teljos analys kan också kontextualiseras så att resonemanget förklaras med omständigheter i Finlands historia. Då han såg faran för att Indien skulle förfalla till anarki och bolsjevism kunde han dra paralleller till händelserna efter Finlands självständighet. Också på en bredare europeisk nivå var bolsjevismhotet något som upplevdes starkt och påverkade politiken i Finland och Europa under åren omkring 1930.

Av texterna är hertigens av Windsor minnen de som har största distansen mellan händelse och nedtecknande. Minnena är som alla självbiografiska texter källkritiskt svaga och kan inte användas för att med säkerhet veta vad hertigen tänkte eller upplevde 1921. Tagores artikel i *Manchester Guardian* har sannolikt påverkats av att den publicerades i en brittisk tidning 1930, han har uttryckt sig så att den brittiska läsande publiken ska ta till sig han ärende. Inför en indisk krets hade han möjligen uttryckt sig mera konkret för Indiens självständighet. Utan andra texter av honom är det ändå omöjligt att veta. Gandhis tal är ett försvarstal i rätten, vilket har påverkat hans sätt att formulera sig.

DEL 2: Essäuppgift (0–30 poäng)

I den här uppgiften skulle du skriva om varför Storbritannien blev ett industriellt föregångarland. Uppgiften är mångfacetterad och kräver en mångsidig behandling. Ett gott svar behandlar frågan från flera håll och gör jämförelser mellan Storbritannien och andra länder. Vi förväntade oss här att du skulle tidsbestämma industrialiseringen av Storbritannien till 1700-tal och tidigt 1800-tal, beskriva centrala drag i processen och särskilt lyfta fram hur förutsättningarna och omständigheterna i Storbritannien stödde en tidig industriell utveckling där. Ett gott svar är tydligt strukturerat, använder korrekta begrepp, har ett analytiskt och resonerande grepp. Det innehåller följande delområden:

Gynnsamt för den brittiska industriella utvecklingen var ett **idéklimat** som såg positivt på manufaktur, handel och industriella innovationer. Här kan man gå tillbaka till protestantismen med sin positiva syn på individens arbete och välstånd, men också peka på den mindre rigida ståndsindelningen i Storbritannien (i jämförelse med kontinenten) som möjliggjorde det stigande borgerskapets företagande. Den ekonomiska liberalismen som den formulerades i Storbritannien (Adam Smith, The Wealth of Nations/Nationernas välstånd 1766) hade också en positiv syn på fri handel samt individens förmåga och önskan att söka välstånd och bidrog till uppkomsten av ett för den industriella utvecklingen gynnsamt idéklimat. En tidig marknadsekonomi och näringsfrihet möjliggjorde den industriella utvecklingen redan på 1700-talets andra hälft. I Storbritannien utvecklades tidigt lagar som reglerade aktiebolag och bankväsendet utvecklades vilket möjliggjorde effektiverad affärsverksamhet.

Därutöver behövdes vetenskapliga och **tekniska innovationer** som möjliggjorde en storskalig industriell produktion. Här kan man nämna till exempel ångmaskinen som James Watt på 1760-talet utvecklade till en energikälla för drivande av maskiner och utvecklingen av maskiner för textilmanufakturen som Spinning Jenny (1764) som effektiverade spinnande av garn.

Förutom ett gynnsamt idéklimat och innovationer behövs också **kapital** som finansierar anläggande av storskalig manufaktur och industri med ny teknik. Storbritannien hade sedan länge en stor handelsflotta och var en stor kolonialmakt. Britterna var centrala aktörer i den triangelhandel som skapats mellan Europa, Afrika och Västindien. Britterna sålde förädlade produkter till Afrika (bl.a. textilier), från Afrika fördes slavar till Västindien som arbetskraft och från Västindien kom det råvaror till den brittiska industrin (bl.a. bomull). Denna handel genererade kapital som förmögna handelsmän kunde investera i industri.

Storbritanniens **geografiska läge och storlek** hade också sina fördelar. Landet hade en effektiv flotta. Kommunikationen mellan industri och hamnar utvecklades tidigt med kanalbyggen, från och med 1830-talet slog järnvägen igenom, vilket gjorde transporten av råvaror, varor och människor effektivare.

För industriell produktion behövs det **energi**. På 1700-talet fanns det ännu trä tillgängligt för förbränning, men under detta sekel utvecklades också användningen av stenkol, som det fanns mycket av i Storbritannien. Produktionen av järn ökade med användningen av stenkol.

Industrin krävde **råvaror** och en **marknad**. Betydelsen av kolonierna är här stor. Storbritannien hade på 1700-talet blivit en stor kolonialmakt. Kolonierna försåg landet med råvaror, men var också mycket viktiga som en marknad. Britterna började sälja sina produkter till kolonierna, till

exempel till Indien, vilket man gjorde utan hänsyn till att koloniernas egen manufaktur skadades. Den brittiska industrin kom således att bli en global aktör med en global marknad.

Industrin behövde också **arbetare** som utförde det smutsiga arbetet mot låg betalning. Då lantbruket hade utvecklats redan tidigare under 1700-talet (bl.a. genom växelbruk) så att lantbruksnäringen inte längre hade användning för all befolkning på landsbygden fanns det arbetskraft som sökte sig till industrin. Eftersom det tog lång tid innan det utvecklades lagstiftning som reglerade den nya formen av arbete kunde industrierna utnyttja människorna maximalt. Arbetsdagarna var långa, barnarbetskraft var tillåtet och användes särskilt i kolgruvorna.

I **jämförelse med övriga länder,** där den storskaliga industriella utvecklingen främst kan dateras till 1800-talet eller senare, hade Storbritannien alltså ekonomiska, materiella, politiska och idémässiga förutsättningar för en industriell utveckling mycket tidigare. Om man jämför med andra västeuropeiska länder under 1700-talet präglades t.ex. Frankrike under 1700-talets andra hälft inte av samma ekonomiska tänkande och landet kastades under 1700-talets slut i politisk, ekonomisk och samhällelig oordning. Tyskland enades till ett rike först 1871 och området var under 1700-talet delat i flera furstendömen och stater. USA blev en självständigstat först efter amerikanska frihetskriget 1776 och tog också sina första steg på industrialiseringens bana på 1800-talets början.

DEL 3: Essäuppgift (0–30 poäng)

I den här uppgiften ombads du förklara begreppet ”nationell väckelse” samt berätta vilka personer som i Finlands historia brukar knytas till ett sådant nationellt uppvaknande och vad de gjorde. Det handlar alltså om nationalismens och det nationella tänkandets uppkomst och historia i Finland särskilt under 1800-talet, om uppkomsten av idén om nationen Finland. Det goda svaret tar sin början i tidigt 1800-tal och går fram till de så kallade förryskningsperioderna på tidigt 1900-tal. Det handlar inte om att återge det autonoma storfurstendömets historia i sig, utan att fokusera på det som kan knytas till det nationella tänkandet och uppkomsten av idén om nation och nationalitet i Finland. Ett gott svar talar inte heller i första person pluralis, ”vi”, då det handlar om saker som skett på 1800-talet.

Nationell väckelse eller ett nationellt uppvaknande är en viktig del av Finlands 1800-talshistoria, men fenomenet är allmäneuropeiskt. Det har att göra med den nationalism som utvecklades i Europa under 1800-talet, men som har sina rötter i sent 1700-tal, bl.a. i efterverkningarna av Franska revolutionen och Napoleonkrigen. I Finland fanns redan i detta skede, när det som i dag är Finland var en del av det svenska riket, bland en del lärda omkring Kungliga Akademin i Åbo (bl.a. H.G. Porthan, F.M. Franzén) ett intresse för finska språket och finsk mytologi. I den här sortens intresse för finska språket och folket fanns inte en politisk ambition.

Finland blev 1809 ett autonomt storfurstendöme inom det ryska imperiet. Under de föregående århundradena hade lagstiftningen, den politiska och administrativa ordningen liksom religionen varit desamma i de östra delarna (det som blev Finland) av det svenska riket som i resten av riket. Detta förändrades under rysk tid. Befolkningen i Finland gavs 1809 rätten att behålla sin lutherska tro och sina (svenska) lagar. (Däremot talades det inte alls om en rätt till att behålla sitt eller sina språk. Det var en fråga som ingen tog ställning till eller uppfattade som central 1809, även om språket senare blev centralt i ett nationalistiskt tänkande och en central komponent för det senare 1800-talets idé om nationen.) I det autonoma Finland utvecklades ett finskt/finländskt samhälle som under 1800-talets andra hälft upplevde sig som en egen nation.

På början av 1800-talet var nationalismen i hög grad en kulturnationalism som odlade ett intresse för folkspråk, folkliga berättelser och mytologi i Porthans fotspår. Man brukar tala om Åboromantiken och också Viborgsromantiken eftersom det i dessa städer fanns kretsar som redan under 1800-talets första hälft intresserade sig för folkspråk och folkliv (A.I. Arwidsson och Jakob Judén/Jaakko Juteini, m.fl.).

Då man talar om en nationell väckelse eller ett nationellt uppvaknande implicerar begreppen att det fanns en given och naturlig nationell identitet att vakna till, men så var det inte, utan det krävdes att människor genom olika impulser började tänka på världen och samhället i termer av nationer och folk, och att någon eller några började arbeta för att beskriva och definiera en grupp människor som ett eget folk och en nation. Här spelar Finlands förändrade situation en roll, men också det nationella tänkandet som utvecklades på kontinenten och spreds till Finland bland annat genom kontakter till tysk filosofi och romantik. Centralt för idén om ett folk och en nation som den definierades på 1800-talet är att folket förenas av sitt språk och sin historia och ett gemensamt öde. Under början av 1800-talet handlade det mera om en kulturnationalism som sedermera fick allt mera politisk sprängkraft.

De centrala aktörerna i Finland var intellektuella, lärda och senare också konstnärer. När universitetet flyttade till Helsingfors efter Åbo brand bildades här det så kallade Lördagssällskapet som samlade centrala intellektuella som J. L. Runeberg, Elias Lönnrot och J. V. Snellman. Runebergs betydelse för det nationella tänkandet och uppvaknandet bygger särskilt på hans diktning. Dikten ”Vårt land” som senare blev Finlands nationalsång inleder första delen av Fänrik Ståls sägner som utkom 1848 och då tonsattes av Fredrik Pacius för att uppföras av studenterna på Floradagen det året. *Fänrik Ståls sägner* innehåller dikter om kriget 1808-09 (Finska kriget).

Elias Lönnrot gjorde resor bland annat i Savolax och Karelen och upptecknade sånger som sjöngs av folket i dessa trakter. Av detta material skapade han en litterär helhet, Kalevala, och formulerade en sammanfattad finsk mytologi. Första upplagan av *Kalevala* utkom 1835, den andra 1848. År 1840 utkom Kanteletar som är en samling episka folkdikter på finsk runometer. Kalevala kom att bli av stor betydelse för det nationella uppvaknandet i Finland och kallas i dag för Finlands nationalepos.

En tredje person vars berättelser om Finlands historia har påverkat följande generationer och fortfarande påverkar finländsk historieuppfattning i dag är Zacharias Topelius. Hans *Boken om vårt land* var lärobok i folkskolan långt in på 1900-talet och på det sättet spreds en gemensam uppfattning om Finland som land och dess folk och dess historia i den form Topelius berättat den. Topelius var historiker, journalist och tidningsman, författare och engagerad i mycket.

Nationalismen som politisk idéströmning i Europa var radikal och det var inte givet att makthavare skulle tolerera nationalistiska tänkares skrifter. Under första hälften av 1800-talet var censuren stark i Finland och myndigheterna reglerade vilken slags skrifter som fick ges ut på finska. Därför var det viktigt för många att uttrycken för den finska nationalismen inte skulle bli för radikala i de ryska myndigheternas ögon. Med Alexander II fick Finland en mera liberal storfurste och kejsare som bland annat tillät att lantdagen började sammankomma regelbundet från och med 1863. Då skedde flera politiska, ekonomiska och samhälleliga reformer. Finska språket gavs ställningen som ett officiellt språk i Finland genom språkreskriptet 1863. Finskan skulle inom 20 år jämställas med svenskan i ämbetsverk och domstolar. En av aktörerna bakom språkreskriptet var J.V. Snellman som var filosof och politiker.

Snellman var påverkad av den tyska filosofen Hegel och är känd för synpunkten att en nation har ett språk, men han verkade också för annat. Som politiker deltog han i skapande av många sociala och ekonomiska reformer, bland annat den egna valutan marken och egna frimärken. Därför finns Snellmans staty utanför Finlands bank i Helsingfors. Snellman var redaktör för den finska tidningen *Saima* som publicerade texter om samhället, utbildning och ekonomiska frågor. Till de reformer som kom under 1860- och 1870-talet hör också utvecklandet av skolväsendet och folkskolan. Uno Cygnaeus brukar benämnas folkskolans fader och hör också till de centrala aktörerna i Finlands nationella uppvaknande. I svaret kan man också nämna Aleksis Kivi som skrev romaner och skådespel på finska (bl.a. *Sju bröder*) och lyfte upp finskan som litterärt språk. I den traditionella berättelsen som ”de nationella uppväckarna” i Finland lyfte man bara upp män, men Minna Canth hör också till de centrala finskspråkiga författarna från denna tid som deltog i samhällsdebatten genom sitt författarskap.

Det nationella uppvaknandet och väckandet handlar i Finland om formandet av idén om en egen finsk nation med en egen historia, kultur och framtid. Den här nationen och dess ödesbestämda väg måste profileras mot två håll, mot Sverige och svenskan och mot Ryssland.

Till idén om nationer och folk som bildar historiens grundenheter hör också idén om att folket delar ett språk. Nationalismen i Finland ledde ändå till flera olika tolkningar gällande språk. För en Runeberg innefattar folket och nationen två språk (svenska och finska), för andra, som Snellman hade ett folk ett språk. Genom det nationella uppvaknandet i Finland fick finska språket en växande betydelse och under slutet av seklet och på början av 1900-talet skedde det bland den svenskspråkiga eliten att enskilda personer eller familjer bytte språk från svenska till finska för att de ansåg att nationen behövde bäras upp av en finsktalande befolkning. Under 1800-talets sista decennier ledde nationalismen också till språkstrid och till konflikter mellan dem som menade att Finland borde utvecklas till en enspråkigt finsk nation och till dem som hävdade betydelsen av svenska språket och den svenska kulturens roll för formandet av Finland. Man började tala om fennomaner och svekomaner.

Under 1800-talets slut förändrades relationen mellan storfurstendömet Finland och Ryssland. Under Nikolaj II:s tid ändrade Rysslands grepp om Finland och kraven på att Finland politiskt, militärt och ekonomiskt skulle likriktas och införlivas mera med imperiet växte. I Finland talar vi om förryskningsperioderna 1899-1905 och 1908-1917, ibland talas också om förtrycksår. Det här ledde till en stark nationell mobilisering i Finland och konstnärer som Albert Edelfelt, Aksel Gallen-Kallela och Jean Sibelius var viktiga genom sina verk som tolkade och spred den finska synen på ett ryskt övergrepp mot en laglig ordning i Finland. Edvard Istos målning *Anfall* (*Hyökkäys*) från 1899 är emblematisk för detta synsätt.